

Megjelenik hetenkint háromszor, kedden, csütörtökön és szombaton, összesen harmincfélven. Dívathabok, képek, fametszvények, himnuszok, más műmellékletekkel.

Előzetesi ára: helyben 6 ft. 40 k., évfolyamára 3 ft. 20 k. e. p., borszállás 30 kral több. Vidékre félévire 7 ft. 40 kr. A szerk. szállás földfut. Jankovits. 2d. emeletb. bal sarok.

HARMADIK ÉV' ELSŐ FELE.

TARTALOM. Kirándulás a Kárpátokba, folytatás Hegyaljítól. Madárhangok, költemény Vörösmartytól. A koros hajdon, beszély' folytatása Károcs Teréztől, Diák magyarkák Pajor Istvántól. Új levelek Emiliához P. H. L.-től, Társaséleti szemle.

KIRÁNDULÁS A KÁRPÁTOKBA.

(Folytatás.)

A Tarcza' völgye' éjszaki hátrészében olyformán fekszik Eperjes, mint Kassa a Hernád' völgyén. — E rendes kis várost némelyek Kassával versenyeztetik szépségre. Közepén azon ponton, hol az átkos nevű Karafa hajdan százankint gyilkoltatá' áldozatit, szent imakép áll, hogy talán a multakat feledő' utód ájtatosabban könyöröghessen az elázkodott bűnösök' lelkeért.

Eperjestől Bártfa felé valóságos Ariadnefonál a meglehetősen csinált ut. Völgy völgyből nyílik minden ezer ölnyre, s ez mindenik kínálkozva csajja magába a tévedező' utast. — Bártfa maga is, ha nem hibázom, — öt kisebb nagyobb völgy' torkolatánál fekszik. Rongyos kerítése hajdan jó szolgálatot tehetett a Kurucok ellen. — Ószerű városháza s goth egyházai, míg ember az építészetet csodálni fogja, jeles művek maradandnak. A fürdő' tul a városon, szinte völgybe van sötét fenyvesek közt eldugva. Si licet exemplis in parvo grandibus uti — Velenczéhez hasonlít, melynek multja volt, jelenje igen kevés, s jövője nagyon bizonytalan. — Mig a Csatorinszki Grazsalkovics herczegek birták házaikat s a szomszéd Lengyelhon' gazdag családai számosan látogatók — Bártfa első fürdője volt Magyarországnak. Most üresen, pusztán állnak a nagy épületek, némelyek már romba is dőlve, s a bő savanyu forrás, használatlanul fut ki kútja' mélyéből. Egy részén ugyan a fürdőnek a Barkóczy, Szirmay s több grófi családok nagy épületeket emeltek. — Mi volt hajdan a híres annanapi bál, s mi jelenleg?

A Bártfától Zboro vár' romai felé vezető' ut' mentében, egy bárdolatlan mivű emlékoszlop áll. — Mit irhattak rá valaha? kiszámítani igen bajos, az idő is elkoptatta a bevéssett betűket, s még azonfölül valami okos kéz jó sűrű mészszelet mázolta be, hogy az oszlop szép fehér legyen, de a rámetasztott iratot senki ne olvashassa. Fölmásztam nagy bajjal két öl magas párkányára s kivakargatám az eltemetett betűket. Egyik oldalán egy

pánczélos vitézt, kezében nagy lobogóval kifaragva, fűdeztem fel; fölülte ezen latin szavakat: „Hoc est Gasparus Serédy.“ — Éjszaki oldalán ezen fölírás kivethető: „Serédy Anna férjével Janossiv litvaniai Herczeggel, atyjának Serédy Gáspárnak ezen emlékoszlopot tetette 1590.“ — A többi két oldal irástalan. — A vidék' népe azt regéli, de történetileg is bizonyos, hogy Serédy Gáspár e helyen szerencsétlenül halt ki.

Zboró' várának s vidékének ura volt a gazdag Serédy. — Egykor a hatalmas Rákóczy Zsigmond Lengyelországba utaztában meglátogatta a vendégszerető dusbirtoku nemest. A vár s benne levő minden ékszerei igen megtetszvéen Rákóczynak, alkuba ereszkedett Serédyvel. Az alkudni nem akaró tulajdonos, megtagadni sem mervén egyenesen a hatalmas ur' kívánatát, oly alkuföltéteket akart kikötni, melyeket nem teljesíthetőknek vélt. — Több ezer darab aranyat kért t. i., melyek mind azonegy évben verettek legyennek, fizetési határidőül egy pár hónapot tűzvéen ki, s akkor ígérte: hogy egyetlen lovával hagyja el őseinek kedvelt sásfészékét. A rövid két hó jóformán el sem mult még, s Rákóczy' kincstárnoka kielégítő Serédyt kért arányaival. Busan ült lovára pénzével a bánatos öreg, könyezve vonult ki, a már többé nem saját birtokából, s e ponton, melyre egyetlen leánya emlékoszlopát emelteté, — honnan még utólszor pillanthatá meg Zboró' magas tornyait — bánatában szíve megrepedt. — Egy század s néhány évtized folyt még le, s a Rákóczy erős család is utósót pihegett. Most Zboró egy nagyszerű rom, leányágon gr. Erdődy' birtokában. A honi oklevelekből ismeretes száz hársak- (centum tiliae) a zborói urasági kert' egyik oldalában képeznek széles székérutát. — A régiek közül még vagy husz tengeti több százados életét, a vihar és évek által kipusztított egyesek' helyeit azonban koronkint újjakkal pótolták.

Sárosnak Szepes felé terjedő része is, — a bártfai vidékkel csaknem egy. Hegy és hegy, völgy meg völgy, — folytonos egyformaság, s csupa tót nép fabázaival. Végre Szepes' határán a Braniczko' magas tetején kibontakozik a szem szűk völgyei' tünkelegéből, s legelső tekintet nyílik a távul Karpátokra. Havas csúcsairól hirtelen hidegebb szellő zúg végig a susogó fenyőágak közt, — s akaratlan nyúl a kilátás' bájaiba merült utas melegebb öltönye után. Állatok-e valaha Marmaros' szélén a Harkhegy' tetején, s néztetek-e le a szép vadon vidékre? Voltatok-e fűn a pozsoni vár' dőledező falai alatt, andalogva bámulni le a Csallóköz' végetlen lapályára s a szomszéd Osztria' szélei felé? Vagy éldeltetek-e a gyönyört, mit pazarolva ad a szemnek a budai várhegyről szétpillantás? Oh ezek szépek; de mind kisebbszerű képek, a braniczkoí kilátás' nagy panorámájához képest, illet csak a Karpátok' valamelyik csúcsa ad. — Lábaid alatt terül el a tágas völgy, melynek egyik szélét a felhőkig érő Karpátok, másikat a braniczkoí hegyek rámázásák. Legélesebb színekkel van az óriásképpen kiemelve a büszke Szepesvár, a hatalmas Thurzók s Zápolyák' egykori dicső laka, melyben még áll a terem, hol a sokat hányatott János király született. Tul rajta, halványabb színvegyülettel, a Lőcse felé kanyargó ut' menete tűnik ki, a rengő kalászszal borított dombok, s közte munkás helységei e népes megyének, — melyek illy magasból tekintve mind rónán nyugovóknak tetszenek. A kép' legbensőbb részében Kézsmárk rejtőzik, a békétlen Tököly Imre' pusztult várával.

Lőcse és Kézsmárk, mint Bártfa és Kis Szeben, köfállal s árokkal kerítvék. E királyi városok' látásakor önkénytelen jutott eszembe azon kérdés: vajjon azért kerítették-e be hajdan e városok, mert királyi városok lettek, vagy azon érdemkört lettek valaha királyi városokká, mert kerítésük volt? A 16 szepességi városok' nagyobbjai közt akad olyan, melly népesség s kiterjedésre ezen királyi városok' kisebbjeit meghaladja, de azért kerítése egynek sem volt, s így nem is királyi város. — Talán oka az is lehetett, hogy lengyel uralkodás alatt szunyadták keresztül a hon' legvésebb napjait. Csak Szepes-

szombatot emlitem meg közülük, ugys e 16 kertestvérek közt oly nagy a hasonlat, hogy ki egyet meglátogat, az a többieket kevés kivétellel ismerheti. Egyforma népszokások, egyforma nyelv és ruházat, szembetűnő egység még építészeti rendszerükben is. Közép ives kapuk fölé emelt, egymáshoz ragasztott ószerű házak képezik a széles utcákat, melyek közt keresztbe fektetve foglal helyt a több századot élt négyszögű városház, s rendszeren mellette egy vagy két hatalmasabb hitfelekezet imaháza. S ezen egyformaság, mondhatni testvérieség, ugy megvan Kézsmárkon, mint Szepes-Szombatban, Lőcsén mint Poprádon, Bártfán és Eperjesen, mint a 16 városok' akármelyikében. S köztük e rokonságot vértagadás' büne nélkül aligha kétségbe hozni lehetne. Csak hogy e hatalmasabb királyi előszülöttek' némellyei, idegen ajku nép közt, — testvéreiktől elszigetelve — kapván ki lakásul osztályrészüket, becsületes német lútkre mármár eltótosodtak.

Szepes-Szombatban egy elvénuult lak' barnás falán, ezen latin feliratot szótagoltam ki: „Latens odium. Juvenile consilium. Proprium commodum. Per haec tria, Pereunt omnia regna. — Mathias Hungades — Rex Hungariae. Hic hospitatus est anno 1479. Si Deus est nobis, quis contra nos? Qui invidi nulli ingratos fert dolores. — Qui Dominum metuit, quam benignum.“

Azt hiszem, ezek lesznek azon sorok, melyeket némelly történetírók, a közel királyhegy' csúcán Mátyás király által kősziklába vésetve hasztalan kerestek. A népmonda e házról azt beszéli, mikép a följegyzett időben a Máriássy család' birtokában volt. A Husszitáktól megverettet Mátyás ide menekült üldözői elől. Van is az épület' alsó boltjában egy észrevehetlen sötét nyílású rejtkehely, mely a nemzet' felejthetetlen királyát akkor magába fogadá. Giskra — a hatalmas cseh vezér' — egyik fавarának nyomait szinte a szepesszombati határon mutogatják.

Szépségében a Karpát sokat nyer az által, hogy aljában, ha nem épen hortobágyi lapály is, de, hogy ugy nevezzem, meglehető s sik szepességi rónaság terül, melyen a Poprád fut föléle kristályvizével, mosva a többnyire itt csoportozó 16 városok' határait. — Fődezetlenül, minden előhegyek nélkül nyulhat föl égnek a nyolcezer s néhány láb lomniczi csúcs. — Szabadon gát nélkül versenyezhetik vele a nem sokkal alacsonyabb száloki tető. — Lábait sötét fenyesek prémezik, melyeken keresztül az egyenes metszésű fehér töltés eltévedhetlenül vezet a négyezer lábnyi magasban fekvő schmükszi földőhez. — Schmüksz véleményem szerint egy dusreményű csemete, mely tehető kezek közt szép jövendőre fejlődhetik. Most a gr. Csákyaktól magokat megváltott mülbachi német lakosok' tulajdona; s mig e nem igen gazdag nép' keze közt tengődik, nagyobb s költésesebb javításokra bajos a számítás. Fenyűszálakból összeváogott ötven hatvan szobácskák fogadják be a vendégeket; de a szobák' kicsinységét és egyszerűségét azon csin és tisztaság, mely a földői kéjelemhez megkivántató egyéb kellékeken fölűnik, s azon megelőző figyelem, melyet a gazdag, de azért nem goromba német haszonbérű mindenki iránt mutat, könnyen feledtet. Élelmezési rendszere szinte páratlan, s ezt se feledjük el, mert ki a Karpátokban farsztó vándorlásokra szánja el magát, e részben is szeret valami bizonyost hallani. S tisztelet, becsület az Angol Királyné s Tigris hotelek' drága majonaiseinek s fagyalt ételeinek: de a schmükszi konyha' izletes piztrangjaival s fajtlyukjaival a verseny soha meg nem futják. S mindezekért a nevetségig olcsó árjegyzék.

Schmüksznek négy savanyuvíz' kutja van jelenleg használat alatt; egyébiránt néhány száz négyszög űnyi térségen, mindenütt savanyu víz bugyog föl. — A mintegy ezer űl messzeségről föld alatt vezetett édes forrás szökőkút alakban önti ki gyöngycsepjeit a földő közepén.

A gräfenbergi vízgőygőmód itt is életbe léptetett; egy hosszú épület közép folyosóval osztva el apró cellákra, szolgál a betegek szállóhelyét. Orvosok benne lakik, s benne van a két tágas öblü fenyő gyógykád is, melyből aránylagosan fut ki s be a fagyasztásig hideg kristályvíz. Hajborzadva tekint bele az egésséges állapotba, míg epedve sohajj utáná izzasztó pokróczáiból a beteges hydriopatha. (Folytatatik.) HEGYALJY.

MADÁRHANGOK.

Szól a pacsirta fönn lebegvén
S az égiekhez közeledvén:
Érzem szelid lehelléted'
Üdvözlek, oh szép kikelet.
A tél- s nyomornak vége már,
Derült az ég, nyílt a határ.
Már búvik a fű, mely lelett
Rakandom kiseded fészketet.
S mely ifjan oly szép, enyhezöld,
Terített asztal lesz a föld,
Oh kéj, öröm!
Oh kéj, öröm!
Gyönyörtanyánk leendő a föld.

Jön a veréb, a nagy faló,
Rőptében ilyen szaláló:
Csip, csep!
Csip, csep!
Nem kell egyéb, mint hulladék,
Csak sok legyen, tüstént elég.
Paraszt betyár vagyok,
Éhségim oly nagyok,
Mint senkié.
Sem szántok, sem vetek,
Mégis kitelelek,
Mint bármi méh.
Fáradjon más, én majd eszem,
Mit lophatok, meg nem veszem.
Csip csep!
Csip csep!
Nekem nem kell nagy élelem,
Csak egy kis elhullt búzaszem.

És jönnek a zenészek:
Pintyőke és a csiz,
A cizko és rigófiaj
S a cizra tengeliez;
S a merre csak tavasz van,
Erdő, mező, berok,
Vig énekük' zajától
Harsogva fülszeneg.

Mind boldogok, s vígadnak
A nyár' utóljaja,
S öröm' s a dal' hevével
Reszketnek tollaik.
Csak egy, a főművészné,
Egy gyöngye csalogány
Csattogja gyász zenéjét
A cserje' vad bogán.
És annyi fájdalom van
És annyi kín szíven:
Embert megölne százszor
Ily gyilkos érzemény:

Hol éjeim?
Hol napjaim?
Szerelmeim?
Vigalmain?
Ah messze más vidék' határain
Lekötve vannak
Mély bánatomnak
A hitszegő társ' könnyű szárnyain.
Ki hallja meg,
Hogy szenvedek,
Hogy szűm beteg?
A rengeteg!
A rengetegben hang viszhangra lel,
Nekem magamnak egy hang sem felel.
Ha sas vagyok
S vad koblem ég,
Fenn szárnyalok,
Fenn mint az ég,
S a nap' tűzéhez adva lángomat,
Felgyűjtöm e hitetlen lombokat.
De én, de én
Csak sírhatok,
Oh én szegény
S meghalhatok.
Szakadj ki lelkem s zengi el mint dalom:
Mi vagy te más, mint hangzó fájdalom.
Igy énekelt a cserje' vad bogán
Az erdő' szíve, a kis csalogány.
S ki szólna, míg az erdő' szíve fáj?
Búsán merengve hallgatott a táj.

VÖRÖSMARTY.